

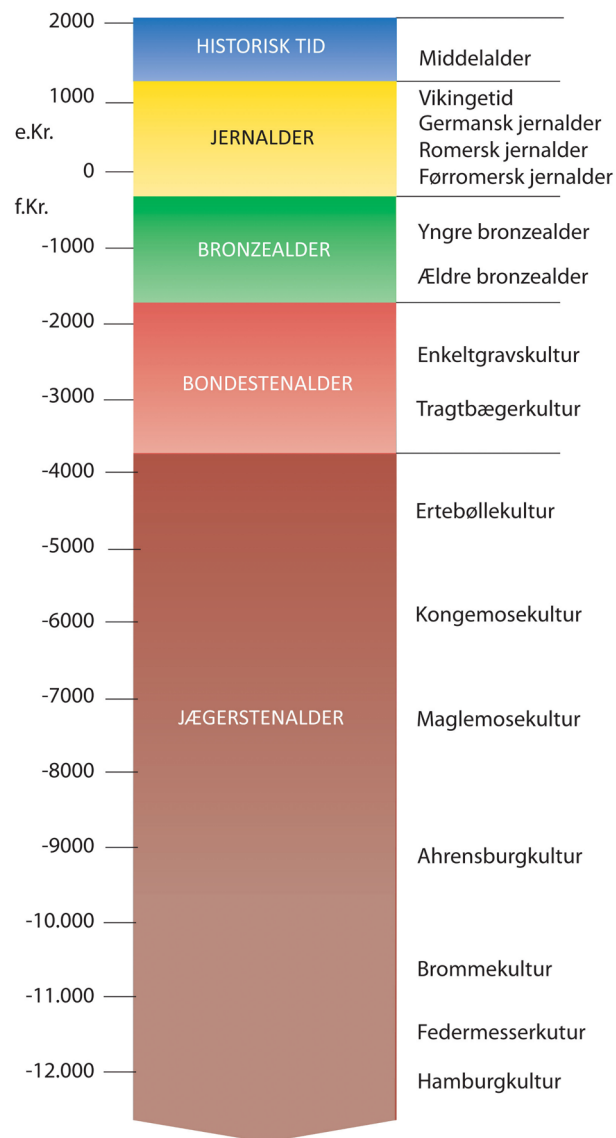
Udgravning ved Porsborgparken, Støvring

Arkæolog René Gravgaard Pedersen

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Undersøgelsens baggrund	3
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	3
Sammenfatning og perspektivering	5
Hvis du vil vide mere	5

Indledning

Denne kulturhistoriske rapport giver et overblik over museets udgravning, ÅHM7172 Porsborgparken, vest for Støvring, fordelt over de to fundområder B og C. Udgravningen blev udført i perioden 2.-27. november 2020. Der blev udgravet tomten af et 3-skibet langhus og tomten af et firestolpeanlæg fra yngre bronzealder (1100 f.Kr.-500 f.Kr.). Derudover blev der udgravet en velbevaret gravtomt med gravgaver fra enkeltgravskulturen fra perioden undergravstid (2.800-2.600 f.Kr.). Den arkæologiske beretning, genstandsmateriale samt digitale dokumentation bliver opbevaret af Nordjyske Museer.

Undersøgelsens baggrund

På foranledning af Søren Enggaard A/S blev matrikel 1r Julstrup Præstegård, Buderup, forundersøgt i 2019, da der skulle udstykkes til erhverv. På baggrund af forundersøgelsen blev tre fundområder, A, B og C, indstillet til udgravning. Umiddelbart efter forundersøgelsen blev Fundområde A udgravet. Ved denne udgravning blev der registreret tre hustomter efter 3-skibede langhuse og flere gruber, alle dateret til yngre bronzealder.

De sidste to fundområder B og C blev udgravet i efteråret 2020.

Lokalområdet i oldtiden

I de senere år er store dele af de omkringliggende områder rundt om Støvring blevet arkæologisk undersøgt. Dette gælder også lige vest for dette areal. Her er der udgravet bebyggelse fra yngre bronzealder (1100 – 500 f.Kr.) omfattende 14 langhuse, samt rester af et marksystem fra samme periode (ÅHM 5841, sb. 120502-134, 135, 136).

Undersøgelsens resultater

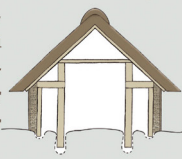
Ved udgravningen blev der fundet tomten af et 3-skibet langhus med en kogestensgrube samt et firestolpeanlæg. Ved hjælp af C14-datering er kogestensgruben fra det 3-skibede langhus, og dermed også det 3-skibede langhus dateret til omkring 600 f.Kr., hvilket er den allersidste del af bronzealderen. Keramikken fundet i huset er dateret ved hjælp af typologi. Ligesom tøjmoden skifter i dag, har keramikmoden skiftet i oldtiden, og derudfra kan den dateres typologisk. Keramikken er dateret til yngre bronzealder/førromersk jernalder, hvilket passer godt med C14-dateringen. Så C14-dateringen skal derfor regnes for valid, selvom den i dette tilfælde ikke er mere præcis.

Firestolpeanlægget, en økonomibygning i form af en staklade eller lignende, skal nok ses i forbindelse med de tidligere udgravede bebyggelser i området, og dateres derfor til yngre bronzealder. Selvom de to bygninger har samme datering, kan de dog ikke være samtidig, da deres grundplaner ligger oveni hinanden.

Derudover blev der udgravet en overpløjet gravhøj med en gravtomt fra enkeltgravskulturen, fra den underperiode der kaldes for undergravstiden. Det er den ældste del af enkeltgravskulturen (2800-2600 f.Kr.). Selvom der ikke var meget bevaret af den overpløjede gravhøj, kunne det under udgravningen konstateres, at den havde været opbygget af græstørv og af mindst to faser. Den lå på det højeste punkt i området, og har derfor været en markant markør i landskabet og synlig på lang afstand. Højen har været omgivet af en

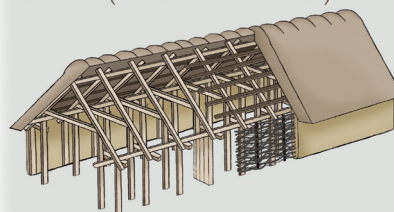
Det treskibede hus

I et treskibet hus bæres taget af to rækker af kraftige stolper, placeret ned igennem husets midte. Hustyppen kaldes treskibet, da det i tværsnit kan opdeles i tre dele - mellem og på hver side af de to rækker tagbærende stolper.

Husene har haft stolper til ydervægge og andre opdelinger i huset - som skillevægge, båse til dyrene osv. - men disse er kun i heldige tilfælde bevaret. Husene er aflange og oftest 5-6 m brede. De kaldes derfor langhuse, når de er så lange, at de er brugt som bolig. Der er også mindre bygninger, som har været brugt som fx arbejdsrum og til opbevaring. Indgangene er i langhusenes lange vægge, og indrettes oftes med bolig i den ene ende (mod vest) og stald i den anden (mod øst).

Treskibede huse bygges i det meste af bronzealderen, jernalder og vikingetid - samlet en periode på omkring 2000 år (1.500 f.kr.-1.050 e.kr.).

¹⁴C-analyse

Kulstof-14 bruges til at tidsbestemme eller datere materiale fra mennesker, dyr og planter.

Kulstof (C) er et grundstof, der indgår i alle levende organismer. Når en organisme dør, mindskes antallet af C-14 atomer langsomt, da atomet er radioaktivt. Ved at måle den mængde af ¹⁴C, der er tilbage i et materiale, kan man derfor regne ud, hvor gammelt det er.

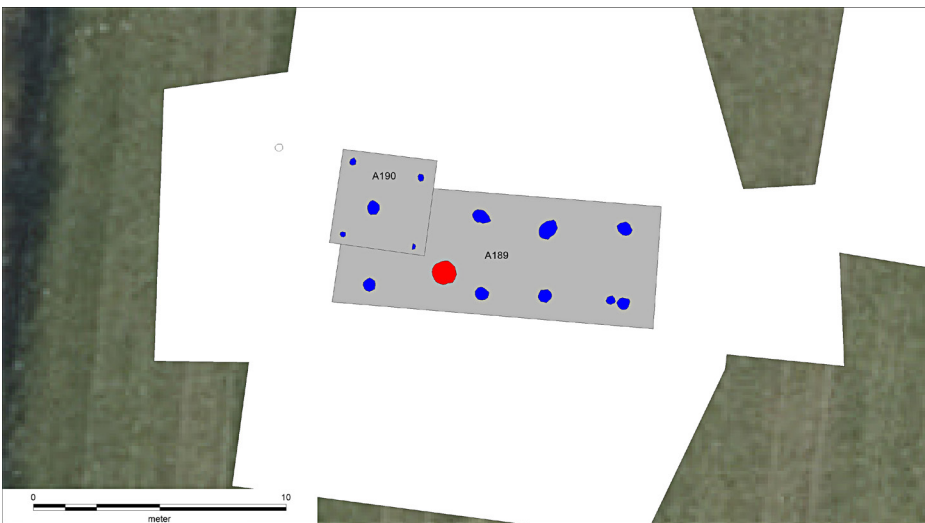
Firestolpeanlæg

Firestolpeanlæg er små kvadratiske bygninger, bestående af i alt fire stolper.

Disse små bygninger kan være små bygninger uden vægge men med et tag - brugt til opbevaring af halm, hø eller andet forråd. Bygningerne kan dog også have spor af vægge og indgange - og så formodentlig brugt til forskellige håndværksaktiviteter, opbevaring og lignende.

Figur 1. Oversigtskort med det udgravede areal markeret med rødt. Tidligere forundersøgelser og udgravninger i området er markeret med blå. ÅHM 5841 sb. 120502-134, 135 og 136 ses som de hvide områder mellem motorvejen og Porsborgparken.

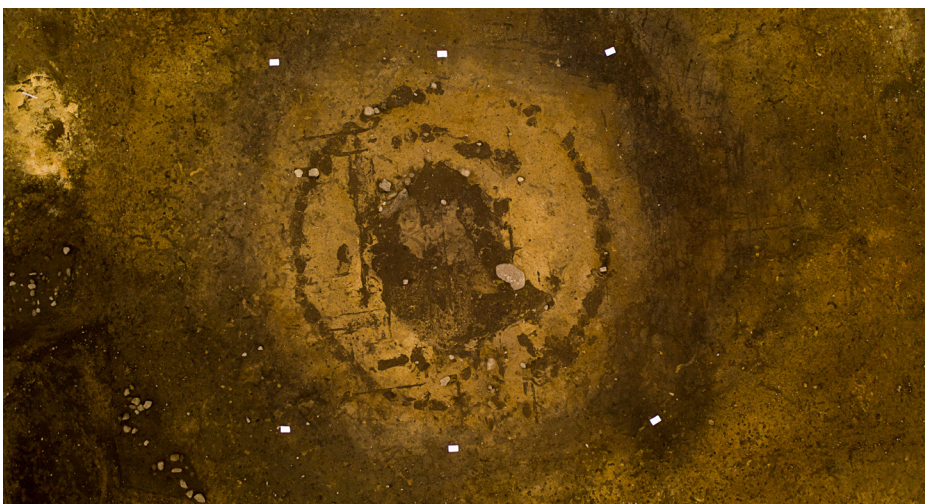

Figur 2. De to bygninger ses her som de grå rektangler, med hver deres sortstiblet omrids. De blåudfyldte polygoner er tagbærende stolperhuller, de små hører til firestolpeanlægget, mens de større hører til det treskibede langhus. Den røde polygon er kogestensgruben, hvorudfra der er lavet en C14 datering.

randstenskæde af 20-30 cm store sten, været rund og haft en diameter på ca. 7 meter. Selve centralgraven, den som museet udgravede, har været svagt rektangulær, og med dens stensatte sider var den ca. 4 x 3 meter og orienteret nord/syd. Gravkammerets sider har bestået af store bautasten, og det menes loftet også at have gjort, selvom der ikke er fundet spor efter det. Disse bautasten har været støttet og stabiliseret af hånd- til hovedstore sten. Der kunne intetsteds konstateres nogen indgang eller åbning til gravkammeret, hvilket tyder på, at den ikke var været brugt til flere begravelser, som man

Gravhøj

En gravhøj er en grav med en høj bygget af jord eller græstørv over. Gravhøjene er oftest fra bondestenalderen (3.900-1.700 f.kr.) eller bronzealderen (1.700-500 f.kr.).

Figur 3. Gravtomten med centralgraven som den mørke rektangulære plamag midt i billedet. Randstenskæden er den runde mørke cirkel rundt om centralgraven.

ser ved flere af de andre fundne grave fra enkeltgravskulturen i Himmerland. Gravkammeret har haft et gulv bestående af brændte og ubrændte flintesten.

Der blev ikke fundet skeletspor eller lignende af liget/ligene, så det vides ikke, om der har været begravet en eller flere individer i gravkammeret. Ud fra gravgaverne vurderes det dog, at der som minimum har været begravet en mand i centralgraven og muligvis også en kvinde. Gravgaverne, som underbygger dette, er en tyknakket huløkse, samt to trekantede flintpilespidser, som er klare mandsgaver, mens ni ravperler og en ravklump peges i retning af, at der muligvis også var en kvinde begravet i centralgraven. Dog kan disse ravgenstande også være mandsgaver, hvilket er blevet observeret i andre samtidige og lignende grave. Derudover bestod gravgaverne af en flække og en 3,5 cm høj velbevaret kop.

Figur 4. Fire af de fundne gravgaver inden de blev sendt til konservering, den tyknakket huløkse, en af de to flintpilespidser, en af ravperlerne og den lille velbevarede kop.

Sammenfatning og perspektivering

Denne arkæologiske udgravning i Porsborgparken ved Støvring bidrager med endnu en brik i forståelsen af områdets bebyggelsehistorie og kan potentielt bruges i opstillingen af en model for bebyggelsesudviklingen i denne del af Himmerland i en periode, hvor landbruget bliver den alt dominerende levevej. Derudover bidrog udgravningen af gravhøjen med en sjældnen mulighed for at få vigtig viden om en gravtomts opbygning og indhold i enkeltgravskulturen. Alt i alt har denne udgravning derfor kunne bidraget med vigtig viden på flere områder.

Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende oversigtsværker.

Danmarks Oldtid, Stenalder 13.000-2.000 f.Kr., af Jørgen Jensen, 2001, Gyldendal.

Danmarks Oldtid, Bronzealder 2.000-500 f.Kr., af Jørgen Jensen, 2002, Gyldendal.

Udgravningsdata

Porsborgparken, Støvring

- Nordjyske Museer jnr. 7172, 2. - 27. november, 2020
- Fund & Fortidsminder: 120502 sb 257
- Slots- og Kulturstyrelsen jnr. 20/08253
- Bygherre: Søren Enggaard A/S
- Undersøgt areal: 1.155 m²
- Deltagere i udgravningen:
 - Arkæolog Line Thyrring Nielsen
 - Arkæolog René Gravgaard Pedersen
 - Praktikat Jacob Ebbesen Sønder
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg